EIROPAS
KOMISIJA

Strasbūrā, 17.12.2024.
COM(2024) 704 final

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par eurozonas ekonomikas politiku

{SWD(2024) 704 final}

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par eurozonas ekonomikas politiku

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 136. pantu saistībā ar tā 121. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97[1], un jo īpaši tās 3. panta 3. punkta a) apakšpunktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību[2], un jo īpaši tās 6. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

(1) Eurogrupa 2024. gada 4. novembrī nāca klajā ar paziņojumu, kurā uzsvēra, ka ir steidzami jārīkojas, lai ar vērienīgām investīcijām un strukturālām reformām novērstu Savienības produktivitātes, inovācijas un konkurētspējas atpalicību. Šo aicinājumu rīkoties papildus akcentēja Eiropadome, nākot klajā ar deklarāciju 8. novembrī. Eurogrupas paziņojumā un Eiropadomes deklarācijā ir lielā mērā atspoguļoti Dragi[3] un Letas[4] ziņojumu secinājumi un apliecināta kopīga izpratne par Savienības ekonomikai priekšā stāvošajiem izaicinājumiem un iespējām. Tajos sniegts konteksts jaunās ekonomikas pārvaldības sistēmas (“sistēma”) īstenošanai, kura stājās spēkā 2024. gada 30. aprīlī. Šīs sistēmas mērķis ir nodrošināt valstu parāda ilgtspēju un veicināt ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi, izmantojot reformas un prioritāras investīcijas. Dalībvalstu līdz šim iesniegtajos vidēja termiņa plānos ir likts uzsvars uz reformām un investīcijām ar mērķi uzlabot konkurētspēju. Sistēmā ir atzīta loma, kāda ir Padomes ieteikumam par eurozonas ekonomikas politiku, kurš ir daļa no Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada, proti, sniegt eurozonas makroekonomiskās politikas novērtējumu, tostarp gan par tās fiskālajiem, gan nefiskālajiem aspektiem. Izceļot gan galvenās makrostrukturālās, gan institucionālās problēmas, prioritātes un ieteikumus, kas adresēti gan eurozonai kopumā, gan tās dalībvalstīm, ar šo ieteikumu tiek likts pamats politikas diskusijai par jomām, kas ir aktuālas visām eurozonas dalībvalstīm.

---

1 OV L 1263, 30.4.2024., 1. lpp.
2 OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp.
3 *Much more than a Market*, 2024. gada aprīlis (Letas ziņojums).
4 *The Future of European Competitiveness, Part A and B*, 2024. gada septembris (Dragi ziņojums).

(2) Eurozona ir parādījusi ievērojamu makroekonomisko noturību: strauja inflācijas samazināšanās nav būtiski ietekmējusi nodarbinātību. Kā liecina eurozonas reakcija uz Covid-19 pandēmiju un enerģētikas krīzi, šo pozitīvo rezultātu ir veicinājusi arī tās spēja absorbēt satricinājumus un atgūties. Šī noturība lielā mērā izriet no Savienības, tostarp Eiropas Centrālās bankas (ECB), kā arī dalībvalstu savlaicīgas politiskās reakcijas, kas palīdzēja pasargāt ekonomiku lielu satricinājumu apstākļos. Šajā ziņā stabila fiskālā situācija vairākās dalībvalstīs 2019. gadā, Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējās izņēmuma klauzulas strauja iedarbināšana un jauni Savienības instrumenti, piemēram, *NextGenerationEU* un *SURE*, kopā ar daudzgadu finanšu shēmu (DFS), nodrošināja eurozonai vajadzīgo fiskālo telpu, kas ļāva efektīvi reaģēt fiskālajā jomā. Eurozonas noturību ir uzlabojusi arī tās strukturālā pārveide pēdējo desmit gadu laikā. Darba tirgi ir kļuvuši elastīgāki, un finanšu sistēmas ir reaģējušas daudz stabilāk nekā globālās finanšu krīzes laikā. Laikposmā pēc Covid-19 pandēmijas privātajam patēriņam ir nācis par labu spēcīgais darba tirgus un pārvedumi politikas pasākumu ietvaros, lai gan uzkrājumu līmenis joprojām ir augsts. Publiskās investīcijas ir veicinājis Atveseļošanas un noturības mehānisms (ANM) un citi Savienības fondi. Privāto investīciju dinamika ir bijusi ievērojami zemāka, sevišķi kopš 2022. gada saistībā ar neizdevīgākiem finanšu nosacījumiem un vispārējo globālo makroekonomisko nenoteiktību. Tajā pašā laikā neto eksporta ietekme uz IKP pieaugumu ir bijusi zināmā mērā pozitīva vājas importa dinamikas dēļ, bet pēdējā laikā eksportu ir ietekmējusi pieaugošā tirdzniecības sadrumstalotība un ierobežojumi. Pēc 0,4 % reālā IKP pieauguma 2023. gadā paredzams, ka 2024. gadā tas būs saglabājies pieticīgs – aptuveni 0,8 % –, bet 2025. gadā palielināsies līdz 1,3 % un 2026. gadā – līdz 1,6 %. Paredzams, ka aktivitātes paātrināšanos 2025. un 2026. gadā veicinās spēcīgāks privātais patēriņš, pateicoties noturīgam, lai arī lēnākam reālo algu un nodarbinātības pieaugumam. Sagaidāms, ka nākamajos divos gados kopējās investīcijas līdz ar spēcīgām valstu un ES finansētām publiskajām investīcijām palielināsies lēnāk, savukārt ārējā pieprasījuma pieaugums veicinās eksportu.

(3) Nominālā inflācija samilza pēc enerģētikas krīzes (eurozonas augstākais vidējais rādītājs bija 10,6 % 2022. gada oktobrī), taču tiek prognozēts, ka 2025. gadā tā samazināsies līdz 2,1 % un 2026. gadā turpinās samazināties līdz 1,9 %. Inflācijas atšķirības eurozonā, kas palielinājās 2022. gadā, arī pa šo laiku ir sarukušas, un paredzams, ka tās saglabāsies tuvu vēsturiskajiem vidējiem rādītājiem. Inflācijas mazināšanās process lielā mērā atspoguļo to ārējo spēku atslābumu, kuri pēdējo trīs gadu laikā izraisīja spēcīgu enerģijas, pārtikas un pakalpojumu cenu pieaugumu. Tas arī parāda ECB īstenoto izlēmīgo politikas pasākumu ietekmi. Reaģējot uz sākotnējo inflācijas kāpumu, ECB vairākas reizes paaugstināja procentu likmes un sāka samazināt aktīvu iegādi, lai piezemētu inflācijas gaidas un ierobežotu cenu pieaugumu. Lai gan monetārā politika pēdējā laikā vairs nav tik iegrožojoša, gaidāms, ka atsauces likmes arī turpmāk būs pietiekami ierobežojošas tik ilgi, cik nepieciešams, lai nodrošinātu, ka inflācija atkal sasniedz ECB vidējā termiņa mērķi: 2 %.

(4) Neraugoties uz ekonomiskās aktivitātes vājināšanos, darba tirgi 2024. gadā joprojām bija spēcīgi. No 2022. gada beigām līdz 2024. gada vidum nodarbinātība eurozonā pieauga par 3 miljoniem, un darbvietu skaits ir sasniedzis rekordaugstu līmeni. Nodarbinātības pieaugums ir bijis spēcīgs visām vecuma grupām, abiem dzimumiem un visiem izglītības līmeņiem. Palielinājās arī ekonomiski aktīvā darbaspēka līmenis, 2024. gadā sasniedzot nepieredzēti augstu atzīmi, lai gan joprojām saglabājas problēmas attiecībā uz sievietēm, gados jaunākiem un gados vecākiem darba ņēmējiem, romiem un cilvēkiem ar invaliditāti. Tāpat kā daudzas citas attīstīto valstu ekonomikas, arī eurozona ir guvusi labumu no lielām ienākošajām migrācijas

plūsmām, t. sk. no Ukrainas un citiem reģioniem, kā rezultātā paplašinājās darbaspēka piedāvājums un daļēji tika mazināts darbaspēka trūkums dažās nozarēs. Eurozonas bezdarba līmenis 2024. gada oktobrī stabilizējās vēsturiski zemajā 6,3 % līmenī. Darbaspēka un prasmju trūkuma pieauguma tendence, ko izraisa darbspējas vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanās un pieprasījums pēc jaunām prasmēm un ko vēl saasina straujā atgūšanās no pandēmijas izraisītās recesijas, pēdējā laikā ir nedaudz rimusies, tomēr daudzās nozarēs joprojām jūtams izteikts darbaspēka trūkums. Prāva uzņēmumu peļņa un saldo dinamika ir veicinājusi spēcīgu pieprasījumu pēc darbaspēka. Pēdējā laikā salīdzinājumā ar vēsturiski augstāko līmeni ir krities gan to uzņēmumu īpatsvars, kuri ziņo, ka darbaspēks tiem ir ražošanu ierobežojošs faktors, gan brīvo darbvietu skaits, lai gan abi rādītāji joprojām ir augsti un pārsniedz pirmspandēmijas līmeni.

(5) 2023. un 2024. gadā augstas inflācijas un liela darba tirgus pieprasījuma apstākļos ir pieaugušas nominālās algas. 2024. gada otrajā ceturksnī nominālā darba samaksa uz vienu darbinieku pieauga par 4,5 % (eurozonas vidējais rādītājs), salīdzinot ar to pašu periodu 2023. gadā, kas ir nedaudz zemāks rādītājs nekā 2023. gadā. Komisijas 2024. gada rudens prognozē tiek lēsts spēcīgs nominālo algu pieaugums 2024. gadā, bet 2025. gadā tas, paredzams, kļūs mērens. Reālās algas, kas 2022. gadā un 2023. gada pirmajā pusē samazinājās, 2023. gada trešajā ceturksnī sāka atgūties. Peļņas daļas pieaugums pēdējos gados un tam sekojošais kritums liecina, ka uzņēmumi absorbē algu pieaugumu, samazinot peļņas normu, nevis paaugstinot cenas. Tāpēc pašreizējā reālo algu pakāpeniskā atkopšanās lielā mērā atspoguļo iedzīšanas dinamiku un, šķiet, saskan ar atgriešanos pie vidēja termiņa inflācijas mērķa 2 % apmērā un ar cerībām uz inflācijas stabilitāti. Ienākumu skalas apakšējā daļā ienākumus pabalstīja gan valdības pārvedumi, gan minimālās algas palielinājumi, kas notika pēdējā gada laikā. Tomēr ir jāiegulda papildu pūles, lai panāktu pienācīgas algas un kvalitatīvu darbvietu izveidi, jo nabadzības risks joprojām ir tikai nenozīmīgi zemāks nekā 2019. gadā, un darba ņēmēju finansiālās grūtības pēc pieauguma enerģētiskās krīzes laikā joprojām ir lielas gan mājsaimniecībām ar viszemākajiem, gan ar vidēji zemiem ienākumiem.

(6) Eurozonā ir ieilgušas strukturālās problēmas, kas ietekmē tās konkurētspēju, tostarp produktivitātes stagnācija, ierobežota inovācija un nepietiekama digitālo tehnoloģiju izplatība, augstas enerģijas cenas un administratīvais slogs. Kopējās ražošanas faktoru produktivitātes pieaugums – produktivitātes rādītājs, no kura tiek atrēķināts nodarbinātības un kapitāla pieaugums, – pēdējās desmitgadēs buksē vairāk nekā citos līdzīga ranga starptautiskajos reģionos, piemēram, ASV, radot bažas par eurozonas spēju saglabāt konkurētspēju pasaulē strauju tehnoloģisko pārmaiņu apstākļos. Lai risinātu šīs problēmas, nepieciešama daudzpusīga pieeja, kas ietver inovācijas paātrināšanu un progresīvu digitālo un tīro tehnoloģiju un infrastruktūru ieviešanu, tostarp veicinot uzņēmējdarbības modeļu pielāgošanu un prasmju trūkuma novēršanu, kā arī vajadzības gadījumā uzlabojot piekļuvi digitālajai infrastruktūrai. Turklāt joprojām ir ļoti svarīgi veicināt inovācijas izplatīšanos starp nozarēm un uzņēmumiem, uzlabot darbaspēka prasmes, sevišķi zaļās un digitālās prasmes, samazināt administratīvo slogu un padziļināt vienoto tirgu, vienlaikus integrējot Savienības kapitāla tirgus. Pie tam augstākas enerģijas cenas nekā līdzīgos starptautiskos tirgos vājina vairāku nozaru izmaksu konkurētspēju. Tas nostāda uzņēmumus neizdevīgākā situācijā, īpaši energoietilpīgās nozarēs, kas atkarīgas no naftas un gāzes.

(7) Savienība pasaules mērogā izceļas fundamentālo (jeb pamata) pētījumu ziņā, uzrāda publisko izdevumu līmeni pētniecībai un izstrādei, kas pielīdzināms konkurentu

sasniegtajam, taču tā atpaliek lietišķajos pētījumos un to pārvēršanā tirgū pārdodamos produktos, sevišķi augsto tehnoloģiju digitālajā inovācijā. Ir ārkārtīgi svarīgi, lai eurozona un Savienība neatpaliktu no citām lielākajām ekonomikām tādās pašreizējās inovācijas tendencēs kā zaļā pārkārtošanās, digitalizācija, mākslīgais intelekts, pusvadītāji un kvantu datošana, kosmoss un biotehnoloģija. Ņemot vērā stratēģisko digitālo tehnoloģiju pieaugošo nozīmi, spēju attīstīšanai un mūsu priekšrocību izmantošanai ir izšķiroša loma ES tehnoloģiskās suverenitātes un noturības stiprināšanā un mūsu atvērtās stratēģiskās autonomijas saglabāšanā. Turklāt šķēršļi zināšanu un talanta mobilitātei Eiropas valstīs var kavēt Eiropas potenciāla pilnīgu atraisīšanu inovācijas, produktivitātes un konkurētspējas ziņā. Produktivitātes paaugstināšana prasīs paātrināt inovāciju un palielināt investīcijas pētniecībā un izstrādē, īpaši privātajā sektorā, tostarp izmantojot pietiekamas un pienācīgi kalibrētas publiskās investīcijas pētniecībā un izstrādē, kas spēj piesaistīt privātos pētniecības un izstrādes spēkus. Ekonomikai saskaroties ar strauju tehnoloģisko pārmaiņu spiedienu, izšķiroši svarīgi ir kļuvuši ieguldījumi cilvēkkapitālā. Lai gan terciārās izglītības ieguves līmenis Eiropā kopumā uzlabojas, ir vērojama satraucoša snieguma samazināšanās pamatprasmju līmenī jaunākiem cilvēkiem, un pieaugušo iesaistīšanās izglītībā nebūt nesokas tik labi kā gribētos, kā rezultātā tuvākajā nākotnē gaidāma izglītības rādītāju pasliktināšanās un produktivitātes pieauguma aizture. Turklāt, lai īstenotu divējādo digitalizācijas un zaļināšanas pārkārtošanos, ir jāattīsta jaunas prasmes – no pamatprasmēm līdz augstākām un specializētākām prasmēm. Visas šīs vajadzības ir jārisina ar mērķtiecīgām izglītības un mācību iniciatīvām. Nosakot par prioritāti izglītību, mācības un prasmju attīstību, Savienība spēs veicināt inovāciju, produktivitāti un konkurētspēju.

(8) Eiropas uzņēmumiem ir vajadzīgi labvēlīgi apstākļi, kas veicinātu apjomradītus ietaupījumus, sekmētu izaugsmi un paplašināšanos un palīdzētu tiem zelt pasaules tirgos. Aptauju rezultāti liecina, ka normatīvās vides komplicētība, visi dažādie ziņošanas pienākumi un sarežģītie nodokļu noteikumi bieži ietekmē uzņēmumu lēmumus par investīcijām un paplašināšanās perspektīvas eurozonā un Savienībā. To izaugsmi kavē arī ģeopolitiskā spriedze, tirdzniecības ierobežojumi un bažas par ekonomisko drošību, kas ietekmē piekļuvi kritiski svarīgām izejvielām un tehnoloģijām. Straujāka pāreja uz pilnīgāku aprites ekonomiku palīdzētu novērst kritiski svarīgo izejvielu trūkumu, un investīciju veicināšana kopīgi ar mūsu starptautiskajiem partneriem var stiprināt Eiropas rūpniecības konkurētspēju[5]. Lai mobilizētu resursus nozarēm, kurās vērojams potenciāls lielam produktivitātes pieaugumam, jānovērš šķēršļi kapitāla un darbaspēka pārdalei. Lai savienotu enerģijas tirgus ražotājus un patērētājus plašās ģeogrāfiskās teritorijās, izšķiroša nozīme ir pietiekamiem tīkla starpsavienojumiem un esošo tīklu, sevišķi pārrobežu tīklu, efektīvai izmantošanai. Turklāt, lai nodrošinātu pieprasījumreakciju, palielinātu elastību un palīdzētu samazināt enerģijas izmaksas, ir būtiski palielināt energoefektivitāti un atjaunīgo un citu mazoglekļa tehnoloģiju ieviešanu un izmantošanu, arī ar energokopienu starpniecību. Administratīvo šķēršļu likvidēšana un atļauju saņemšanas atvieglošana var veicināt uzņēmējdarbību un investīcijas. Strukturālās reformas, ko atbalsta no Savienības fondiem, tostarp ANM, palīdz uzlabot dalībvalstu konkurētspēju. Ilgtspējīga izaugsme un attīstība palīdz mazināt atšķirības starp Eiropas reģioniem. Tomēr vairāk nekā 30 gadus kopš vienotā tirgus izveides

[5] Tostarp ar iniciatīvu *Global Gateway* un Eiropas komandas pieeju.

joprojām netiek pilnībā izmantots viss tā potenciāls. Būtu iespējams labāk definēt, noteikt par prioritāti un koordinēt politikas produktivitātes uzlabošanai valstu līmenī. Ne visas dalībvalstis ir šim nolūkam izveidojušas valsts produktivitātes padomes vai arī nav efektīvi izmantojušas to potenciālu. Regulējuma konverģences un ekonomiskās integrācijas pastiprināšana varētu veicināt privātās investīcijas, produktivitāti un inovācijas spējas, kā arī Eiropas Savienības uzņēmumu piegādes ķēžu diversifikāciju un drošību. Savienībai būs arī rūpīgi jāizsver iespējamie kompromisi starp tālāku iesaistīšanos atvērtā tirdzniecībā un ekonomiskās drošības stiprināšanu, tīras rūpniecības kursa mērķu sasniegšanu, vienlaikus garantējot vienlīdzīgus konkurences apstākļus visā pasaulē, arī turpmāk izmantojot instrumentus aizsardzībai pret negodīgu tirdzniecības praksi. Tāpēc nepieciešama koordinēta pieeja un politikas papildināmība gan dalībvalstu, gan Savienības līmenī.

(9) Eurozonā ir ļoti augsts uzkrājumu līmenis. Ja šie līdzekļi tiktu novirzīti produktīvām investīcijām caur kapitāla tirgiem, tie var ievērojami finansiāli atbalstīt zaļo un digitālo pārkārtošanos, palīdzot novērst atpalicību konkurētspējā. Pēdējos gados banku neizdevīgie finansēšanas nosacījumi apgrūtināja investīcijas, jo banku sektors ir finansējuma avots lielai daļai eurozonas uzņēmumu. Tomēr kredītu izmaksas uzņēmumiem rūk atbilstoši atsauces likmju samazinājumam. Riska kapitāls un nebanku finansējums, sevišķi inovatīviem uzņēmumiem, nav tik pieejams kā Amerikas Savienotajās Valstīs. Lai gan publiskajām investīcijām ar ANM un citu Savienības fondu atbalstu te var būt zināma loma, eurozonas konkurētspējas uzlabošana kopā ar atbalstu zaļajām un digitālajām investīcijām ir uzdevums, kas prasa lielu privāto finansējumu. Sadrumstaloti kapitāla tirgi nevar nodrošināt pietiekamu finansējuma apjomu tik lielām investīcijām. Letas un Dragi ziņojumos ierosinātā Eiropas uzkrājumu un investīciju savienība varētu sekmēt kapitāla tirgu savienības un banku savienības lielāku savstarpējo papildināmību un palīdzēt izmantot milzīgo privāto uzkrājumu masu pienācīgu investēšanas iespēju nodrošināšanai. Tas varētu kopumā palīdzēt veiksmīgāk finansēt inovāciju, rūpniecības dekarbonizāciju un zaļo un digitālo pārkārtošanos. Tomēr, lai eurozonā palielinātu to projektu kopumu, kuros vērts investēt, būtu vajadzīga arī preču un pakalpojumu tirgu dziļāka integrācija un regulējuma vienkāršošana.

(10) Nesenās krīzes un nepieciešamā politikas reakcija uz tām dažās eurozonas dalībvalstīs izraisīja valdības parāda palielināšanos un ievērojamu budžeta deficītu. Šīs sekas kopā ar pieaugošajām izmaksām, kas saistītas ar iedzīvotāju novecošanu, turpmākajos gados būs apgrūtinājums fiskālajai ilgtspējai. Politikas veidotājiem būs jāizveido fiskālās rezerves un jāinvestē taisnīgas zaļās un digitālās pārkārtošanās procesā, sociālajā un ekonomikas noturībā, tostarp Eiropas sociālo tiesību pīlārā, enerģētiskajā drošībā un vajadzības gadījumā – aizsardzības spēju veidošanā[6]. Tālab būs rūpīgi jānosaka valdības izdevumu prioritātes un jākoordinē politikas, lai nodrošinātu atbalstu investīcijām, kas nepieciešamas ilgtspējīgas un iekļaujošas ekonomikas izaugsmes panākšanai un noturības uzlabošanai. Piesardzīga fiskālā politika sekmēs sabalansētu politikas pasākumu kopumu, savukārt finanšu stabilitātei būs būtiska nozīme eurozonas ekonomikas pamatu nostiprināšanā un tās pozīciju nodrošināšanā pasaules ekonomikā. Jaunā ekonomikas pārvaldības sistēma un jo īpaši neto izdevumu

[6] Šajā ziņā palīgrīks būs arī gaidāmā Savienības krīžgatavības stratēģija, kas nodrošinās satvaru visaptverošai reaģēšanai uz visiem apdraudējumiem, kurš ļauj prognozēt un novērst dažādus riskus visā Savienībā un reaģēt uz tiem.

pieauguma kā vienīgā darbības rādītāja izmantošana Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošanā, sagaidāms, palielinās automātisko stabilizatoru nozīmi eurozonā.

(11) Pēc maksimuma sasniegšanas 2021. gada pirmajā ceturksnī eurozonas dalībvalstu vidējā valdības parāda attiecība pret IKP samazinājās, 2023. gada beigās sasniedzot 88,9 % no IKP. Paredzams, ka kopējā parāda attiecība 2024.–2025. gadā nedaudz pieaugs (līdz 89,6 % no IKP). Šis prognozētais pieaugums atspoguļo augstākas parāda apkalpošanas izmaksas apvienojumā ar nominālā IKP pieauguma palēnināšanos inflācijas krituma dēļ, turklāt parāda dinamiku joprojām negatīvi ietekmē augsts primārais deficīts. Tajā pašā laikā gaidāms, ka atlikumu un plūsmu korekcijas 2024.–2025. gadā kļūs parādu palielinošas. Valsts parāda attiecība dažādās valstīs atšķiras: paredzams, ka līdz 2025. gada beigām lielākajā daļā dalībvalstu parāda attiecība pret IKP būs mazāka nekā 2020. gadā. Tomēr vienpadsmit eurozonas dalībvalstīs parāda attiecība joprojām pārsniegtu 60 %, bet piecās tā saglabātos virs 100 %. Tā kā eurozonā parāds joprojām pārsniedz pirmspandēmijas līmeni un daudzās dalībvalstīs ir atmaksājamības problēmas, nepieciešamas pastāvīgas un pakāpeniskas parāda samazināšanas stratēģijas saskaņā ar jauno ekonomikas pārvaldības sistēmu, lai nodrošinātu parāda ilgtspēju un atjaunotu fiskālās rezerves. Tajā pašā laikā reformu un investīciju stimulēšana varētu stiprināt IKP izaugsmi, veicinot arī fiskālo ilgtspēju. Tiek lēsts, ka fiskālā nostāja eurozonā 2024. gadā bija bremzējoša (0,5 % no IKP), un tiek prognozēts, ka 2025. gadā tā būs nedaudz bremzējoša (mazliet virs 0,25 % no IKP). Jaunās fiskālās sistēmas pienācīga īstenošana nozīmētu nedaudz bremzējošu fiskālo nostāju eurozonā arī 2026. gadā. Lai gan pastāv lielas atšķirības starp dalībvalstīm, pēc pēdējos gados vērojamās spēcīgās ekspansijas eurozonā šāda nostāja ir pamatota. Piesardzīga politika ir vietā, ņemot vērā nepieciešamību turpināt fiskālās stabilitātes palielināšanu un turpināt atbalstīt pašreizējo deflācijas procesu. Pakāpeniskai un diferencētai fiskālajai konsolidācijai apvienojumā ar reformām un investīcijām, kā arī ANM un citu Savienības fondu pieejamību būtu jāaizsargā ekonomikas izaugsme un jāveicina potenciālā izaugsme eurozonā.

(12) Publisko finanšu stiprināšanai ir izšķiroša nozīme nākotnes krīžu pārvarēšanā un pensiju, veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes sistēmu ilgtspējas nodrošināšanā. Tiek prognozēts, ka, lai gan ar ievērojamām atšķirībām starp dalībvalstīm, novecošanas izraisītie izdevumi palielināsies, sevišķi sakarā ar pieaugošajām pensiju izmaksām, kā arī ilgtermiņa aprūpes un veselības aprūpes izmaksām. Nepieciešamā publisko finanšu korekcija būs sarežģīta, tā ka skaidri akcentējas nepieciešamība rūpīgi pārvaldīt ieņēmumus un izdevumus. Publiskie ieņēmumi eurozonā pēdējo divdesmit gadu laikā vidēji ir saglabājušies stabili – aptuveni 45,6 % no IKP –, savukārt izdevumi finanšu krīzes un Covid-19 pandēmijas laikā pieauga. Paredzams, ka ieņēmumu attiecība 2024. gadā būs palielinājusies negaidītu nodokļu ieņēmumu un sociālo iemaksu dēļ sakarā ar spēcīgu darba tirgu, un tiek prognozēts, ka 2025. gadā tā turpinās palielināties, ko veicinās diskrecionāri ieņēmumu pasākumi. Tomēr nodokļu ieņēmumu pašreizējais sastāvs, iespējams, ne vienmēr ir optimāls, un darbaspēka nodokļu ķīlis eurozonā ir salīdzinoši liels salīdzinājumā ar citām attīstītajām ekonomikām. Tas ir īpaši aktuāli, ņemot vērā nepieciešamību maksimāli palielināt dalību spēcīgā darba tirgū, kurā bažas rada darbaspēka trūkums. Būtu vēlams pārvirzīt nodokļu slogu no darbaspēka uz citiem nodokļiem, kas varētu mazāk ietekmēt izaugsmi un ir mazāk kropļojoši, piemēram, īpašuma vai vides nodokļiem. Mērķtiecīga nodokļu un pabalstu sistēmu stimulu pārskatīšana varētu palīdzēt mazināt darbaspēka trūkumu, vienlaikus nodrošinot stabilu ieņēmumu plūsmu, kas atbalstītu nepieciešamās publisko finanšu korekcijas. Lai gan kopējā izdevumu attiecība pret IKP kopš 2021. gada ir samazinājusies, tā joprojām ir augsta salīdzinājumā ar

pirmspandēmijas līmeni. Tiek prognozēts, ka izdevumu attiecība 2024.–2025. gadā stabilizēsies aptuveni 49,6 % apmērā no IKP, jo primāro kārtējo izdevumu ierobežošanu, kas saistīta ar jaunās ES fiskālās sistēmas īstenošanu, neitralizēs lielāki procentu izdevumi.

(13) Eurozonas finanšu sistēma ir izrādījusies stabila apstākļos, kad strauji auga procentu likmes, bet tagad tā saskaras ar neskaidru makroekonomisko situāciju, kurā pieprasījums pēc aizdevumiem ir zems un nekustamā īpašuma sektorā vairākās dalībvalstīs vērojama neaizsargātība. Spēcīga uzņēmumu rentabilitāte pēdējos gados ir palīdzējusi uzņēmumiem apkalpot parādus par spīti neizdevīgākiem finansēšanas nosacījumiem. Tomēr vāja ekonomikas izaugsme un darbaspēka izmaksu pieaugums var palielināt neaizsargātību dažās nozarēs. Jo īpaši komerciālā nekustamā īpašuma cenas ir strauji kritušās, radot bažas par parāda apkalpošanu, savukārt mājokļu cenu dinamika dalībvalstīs ir ļoti atšķirīga. Banku nozares noturību ir veicinājis spēcīgs prudenciālais regulējums, tostarp augstākas kapitāla prasības un uz aizņēmējiem vērstu pasākumu piemērošana. Ieņēmumus nenesošo aizdevumu daļa joprojām ir maza, taču parādās pasliktināšanās pazīmes nekustamā īpašuma nozarē. Augošajā nebanku finanšu sektorā arī ir vērojama neaizsargātība, jo likviditātes asimetrija netiek mazināta un aizņemto līdzekļu īpatsvars ir pārmērīgs – tas varētu izraisīt krasākas cenu korekcijas pēkšņas tirgus korekcijas gadījumā,

AR ŠO IESAKA eurozonas dalībvalstīm individuāli, tostarp īstenojot savus atveseļošanas un noturības plānus, un kolektīvi Eurogrupas ietvaros 2025.–2026. gadā veikt turpmāk minētos pasākumus.

(1) Konkurētspēja

Veicināt produktivitāti ar resursu pārorientēšanu uz nozarēm ar augstu produktivitāti un nozarēm, kurās ir augstas produktivitātes potenciāls, uzlabojot preču un pakalpojumu tirgu darbību. Novērst inovācijas ekosistēmu sadrumstalotību un stiprināt to spēju radīt revolucionāras inovācijas, tostarp progresīvās digitālajās un tīrajās tehnoloģijās un infrastruktūrā, un sekmēt jaunu digitālo un tīro tehnoloģiju un inovatīvu darbību plašāku ieviešanu. Stimulēt uzņēmumu izdevumus par lietišķo pētniecību un inovācijām un rezultātu pārvēršanu pārdodamos produktos. Īstenot politiku, kas veicina digitālo un augsto tehnoloģiju risinājumu ieviešanu uzņēmumos. Uzlabot uzņēmumu efektivitāti un spēju sasniegt optimālu mērogu, jo īpaši padziļinot vienoto tirgu. Uzlabot uzņēmējdarbības vidi, samazinot administratīvo slogu un regulējuma sarežģītību un novēršot šķēršļus investīcijām. Panākt, ka rūpniecības politika ir faktiski vērsta uz stratēģiskām nozarēm un tehnoloģijām, nodrošinot, ka publiskais atbalsts nekropļo konkurences apstākļu vienlīdzību vienotajā tirgū un efektīvi veicina eurozonas konkurētspēju un tās atvērto stratēģisko autonomiju. Veicināt uzņēmējdarbību un jaunu uzņēmumu izveidi.

Izveidot Eiropas uzkrājumu un investīciju savienību, tostarp padziļinot saikni starp kapitāla tirgu un banku savienības projektiem, lai atbalstītu izaugsmi un investīcijas un uzlabotu konkurētspēju. Turpināt attīstīt banku savienību, sekmīgi virzot uz priekšu visus tās elementus, un pabeigt krīzes pārvaldības un noguldījumu apdrošināšanas sistēmas reformu, lai panāktu vērienīgu, saskaņotu un efektīvu rezultātu, kas atbilst pārskatīšanas mērķiem. Pieņemt atlikušos 2020. gada kapitāla tirgu savienības rīcības plāna pasākumus un nodrošināt jau saskaņoto pasākumu ātru īstenošanu, kā arī turpināt darbu pie Eurogrupas noteiktajiem pasākumiem virzībā uz konkurētspējīgu un konsekventu kapitāla tirgu regulatīvo un uzraudzības sistēmu.

Uzlabot uzņēmumu, sevišķi inovatīvu MVU, piekļuvi pienācīgam finansējumam, lai tie varētu augt un investēt, kā arī uzlabot iedzīvotāju piekļuvi plašākai investīciju iespēju izvēlei kapitāla tirgos. Ar finanšu instrumentu palīdzību izvērst Savienības atbalstu, lai uzlabotu MVU piekļuvi kapitālam, jo īpaši inovācijas un paplašināšanās vajadzībām, panākot pēc iespējas lielāku Savienības finansējuma ietekmi.Mobilizēt riska kapitālu, sevišķi jaunuzņēmumiem un augošiem uzņēmumiem, izmantojot labi funkcionējošus un integrētus Eiropas kapitāla tirgus, lai piesaistītu uzkrājumus un riska kapitālu gan no Savienības, gan no avotiem ārpus tās.

Veicināt darbaspēka prasmju pilnveidi un tā pārkvalifikāciju, kā arī kvalitatīvu darbvietu izveidi, lai palielinātu produktivitāti un atbalstītu taisnīgu zaļo un digitālo pārkārtošanos. Sekmēt jo īpaši nepietiekami pārstāvēto grupu integrāciju darba tirgū, tostarp uzlabojot aktīvu darba tirgus politiku. Pilnveidot izglītības un mācību politiku, tostarp profesionālajā izglītībā un arodmācībās, lai uzlabotu izglītības rezultātus un nodrošinātu labāku atbilstību starp prasmju profilu pieprasījumu un piedāvājumu.

Veicināt materiālas un nemateriālas investīcijas kritiski svarīgajās tehnoloģijās, infrastruktūrā un tādās kopīgu prioritāšu jomās kā digitālā un zaļā pārkārtošanās, kā arī aizsardzības spēju veidošanā, mobilizējot privāto kapitālu un nodrošinot nepieciešamās publiskās investīcijas. Stimulēt investīcijas pētniecībā un izstrādē, sevišķi ar uzlabotiem investīciju pamatnosacījumiem un strukturālām reformām atvieglojot privātā sektora izdevumus un uzlabojot publiskā finansējuma koordināciju, tostarp Savienības līmenī. Turpināt atveseļošanas un noturības plānu ātru īstenošanu un pilnībā izmantot kohēzijas politikas programmas. Padarīt efektīvāku politikas rīcību, kuras mērķis ir produktivitātes palielināšana, nodrošinot pasākumu pienācīgu definēšanu, koordināciju un noteikšanu par prioritāti, tostarp uzlabojot pārvaldību, iesaistot vietējās un reģionālās pašvaldības un efektīvāk izmantojot valstu produktivitātes padomes.

(2) Noturība

Vēl vairāk palielināt dalību darba tirgū, atvieglot nepietiekami pārstāvēto grupu integrāciju darba tirgū, konkrēti, tas attiecas uz sievietēm, jauniešiem, mazkvalificētām personām, kā arī personām ar invaliditāti un migrantu izcelsmes personām. Novērst šķēršļus dalībai darba tirgū, tostarp uzlabojot piekļuvi pirmsskolas izglītībai un aprūpei un ilgtermiņa aprūpei un šīs izglītības un aprūpes kvalitāti. Veikt pasākumus, lai papildus taisnīgai darbaspēka mobilitātei un darbaspēka piedāvājuma un prasmju izmantošanai Savienības iekšienē veicinātu tādu trešo valstu valstspiederīgo pārvaldītu likumīgu migrāciju, kuri strādā profesijās ar darbaspēka trūkumu.

Saskaņā ar valstu praksi un respektējot sociālo partneru lomu, stiprināt faktorus, kas veicina algu un produktivitātes ilgtspējīgu pieaugumu, sevišķi personām ar zemiem un vidējiem ienākumiem. Darba samaksas noteikšanas sarunās būtu jāņem vērā katras dalībvalsts konkurētspējas dinamika un jāizvairās no ilgstošu konkurētspējas atšķirību radīšanas eurozonā. Nodrošināt sociālo partneru efektīvu iesaisti politikas veidošanā un stiprināt sociālo dialogu.

Stiprināt nodarbinātības stimulus, pārvirzot nodokļu slogu prom no darbaspēka, tostarp ar mērķtiecīgām nodokļu un pabalstu sistēmu reformām. Apkarot nabadzību, aizsargājot un stiprinot ilgtspējīgas sociālās aizsardzības un iekļaušanas sistēmas, tostarp piekļuvi cenas ziņā pieejamiem un ilgtspējīgiem mājokļiem.

Izstrādāt un īstenot visaptverošu Savienības mēroga stratēģiju, kas papildinātu un apvienotu valstu stratēģijas efektīvas elektrifikācijas un zaļās pārkārtošanās jomā, tostarp strauji palielinot atjaunīgās enerģijas ražošanu un vēl vairāk samazinot importētā fosilā kurināmā izmantošanu. Lai savienotu ražotājus un patērētājus plašās ģeogrāfiskās teritorijās, sevišķi liela nozīme ir pietiekamiem un efektīviem tīkla starpsavienojumiem, jo īpaši pārrobežu starpsavienojumiem. Intensificēt darbu, lai palielinātu gatavību nelabvēlīgām norisēm, tostarp klimata pārmaiņām un ar dabu saistītiem riskiem, sevišķi visvairāk apdraudētajos reģionos.

(3) Makroekonomiskā un finanšu stabilitāte

Lai nodrošinātu atbilstību jaunajai fiskālajai sistēmai un uzlabotu parāda ilgtspēju, noturēt valsts neto izdevumu pieauguma tempus katrā dalībvalstī atbilstoši Padomes ieteikumiem. Tam būtu jānodrošina pienācīgi diferencētas fiskālās korekcijas un kopumā nedaudz bremzējoša eurozonas fiskālā nostāja 2025. un 2026. gadā.

Nosakot fiskālās stratēģijas, censties uzlabot to izdevumu un ieņēmumu pasākumu kvalitāti un efektivitāti, kuru mērķis ir samazināt nodokļu apiešanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, un saskaņot šīs stratēģijas ar politikas mērķiem, piemēram, ar nodokļu sloga pārvirzīšanu no darbaspēka uz mazāk kropļojošām nodokļu bāzēm.

Uzraudzīt makrofinansiālās stabilitātes riskus, kas saistīti ar aktīvu kvalitāti un aktīvu pārcenošanu, un stiprināt nebanku finanšu starpniecības sektora makroprudenciālo uzraudzību.

Turpmākajā darbā pie ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) padziļināšanas ņemt vērā pieredzi, kas gūta, izstrādājot un īstenojot Savienības visaptverošo ekonomikas politikas reakciju uz Covid-19 krīzi. Turpināt darbu pie EMS padziļināšanas, pilnībā respektējot Savienības iekšējo tirgu un ievērojot atklātību un pārredzamību pret eurozonā neietilpstošajām dalībvalstīm. Turpināt euro starptautiskās nozīmes stiprināšanu un panākt turpmāku progresu darbā pie digitālā euro.

Strasbūrā,

Padomes vārdā –
priekšsēdētājs